

Teinityttöjen väkivaltaisuudesta ei voi tehdä yleistyksiä nettikyselyjen perusteella

”Nettikyselyiden ongelma on, että emme voi tietää, kuuluvatko kaikki vastanneet oikeasti kohderyhmään.”

Kirjoitus suomalaisten teinityttöjen väkivaltaisuudesta (HS Kotimaa 20. 11.) perustui yleistyksen osalta selvään virheeseen. Enempää ot-sikkoo ”Liki puolet Suomen teinitytöistä haukkuu, läpsii, tönii ja alistaa” kuin faktalaatikonkaan tietoja ei voi pitää tosina. Ainakaan sen kyselyn, johon juttu nojasi, perusteella emme tiedä väitteiden totuudellisuudesta mitään.

Non Fighting Generation -järjestössä (NFG) tehty kysely, johon jutun faktat nojasivat, oli tehty internetissä; IRC-galleriassa sekä järjestön omilla kotisivuilla. Kyselyyn vastanneita oli kiitettävä määrä, yli 9 000. Näin suuren joukon vastausten perusteella voidaan jo päätellä, että suomalaisten teinityttöjen piirissä väkivaltaisuutta esiintyy, ja että ilmiö ei ole olemattoman pieni.

Vastaajien määrä ei kuitenkaan vaikuta tulosten yleistettävyyteen, jos vastaajien valikoituminen on tapahtunut muutoin kuin otannalla. Tässä kyselyssä aineisto ei perustunut otantaan. Tämän pystyy NFG:n lehdistötiedotteestakin lukemaan.

KYSELYYN VASTAAJAT ovat tilastotieteellisin termein näyte, jonka tuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia Suomen teinityttöjä. Se, että joka viides tämän näytteen tytöistä kertoo tönivänsä toisia vähintään kerran kuukaudessa ei kerro mitään siitä, kuinka suuri osuus kaikista Suomen teinitytöistä tekee niin.

Tilastotiede on vaikeaa – tylsääkin. Silti pari perus-

asiaa: Kun tutkittavasta perusjoukosta (esimerkiksi ”suomalaiset teinitytöt”) valitaan otos, jota tutkimalla saadaan tuloksia, jotka voidaan – tietyn varauksin – yleistää koko perusjoukkoon, taataan jo vastaajia valittaessa, että jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla on suurempi kuin nollan todennäköisyys tulla valituksi otokseen.

Tämän takaamiseksi tehdään ns. satunnaisotanta. Siihen on omat niksinsä. Näytteen luonne on aivan toinen. Näytteeseen valikoidaan tai valikoituu havaintoyksikköjä eli vastaajia tavoilla, jotka eivät ole satunnaisia: joko tutkijan tuntemilla tai hämärillä logiikoilla. Niin oli tässäkin tutkimuksessa, ja lähes kaikissa netissä toteutettavissa kyselyissä.

SUOMEN TEINITYTÖISTÄ kaikki eivät ole IRC-gallerian käyttäjiä saati käy Non Fighting Generationin nettisivuilla. Näin karsiutuu suuri osa suomalaisia teinityttöjä pois potentiaalisistakin vastaajista. Heillä on ollut nollaa pienempi todennäköisyys tulla valikoituneeksi havaintoyksiköiksi. Lisäksi IRC-galleriassa käyttävistä tytöistäkin vain runsas kymmenesosa on vastannut kyselyyn. Se on paljon – mutta emme voi tietää mitään siitä logiikasta, jolla vastaajat ovat valikoituneet.

Nettikyselyiden ongelma on sekin, että emme voi tietää, kuuluvatko kaikki vastanneet oikeasti kohderyhmään. Vastaajien joukossa voi olla tavoiteltuun joukkoon kuulumattomiakin (jotka tietenkin väittävät olevansa kohderyhmään kuulujia rastittamalla esimerkiksi ”oikean sukupuolen” tai iän); pilailuvastaajia, monen kertaan vastanneita ja niin edelleen.

Olen itse nettikyselyitäkin tekevänä tutkijana joutunut vastaajia analysoidessani tämän karvaan seikan huomaamaan – ja myöntämään. Täytyy vain uskoa ja

toivoa, että he muodostavat vastaajista vähemmistön. Asiantilaa voi onneksi johonkin pisteeseen saakka tarkistaa ja ongelmia eliminoida. Mutta valitettavasti ei täydellisesti. Siksi yleistyksen nettikyselyiden tuloksista ovat ongelmallisia.

NETTIKYSELYJÄ tehdään itse vastaajiksi valikoituville näytteille yhteiskuntatieteissä aiempaa enemmän. Netin kautta erityisesti nuoret vastaajat tavoittaa paremmin kuin mistään muulta. Samaan aikaan niin sanottuun edustavaan otokseen pyrkivien valtakunnallisten kyselyjen vastausprosentit ovat laskeneet laskemistaan; koko ”edustavan otoksen” idea on kriisiytymässä. Yleistettäviä tutkimustuloksia ei kohta enää yhteiskuntatieteissä saada.

Samaan aikaan kun sekalaisten kyselyjen tulosten yleistettävyys käy kyseenalaisemmaksi, mediat – omissa kilpailupaineissaan – lietsovat kiihtyvään tahtiin ”kohuja”. Paha yhdistelmä.

Siksi kyselyjen tulosten raportoinnissa on oltava erityisen tarkka, varsinkin yleistysten suhteen. Tämä ei ole helppoa, semminkin kun ei-yleistettävistä tuloksista ei saa raflaavia otsikoita. Olen itse yrittänyt nettikyselyjeni tuloksista raportoidessani puhua ei-edustavasta näytteestä. Tämänkään sanahirviön käyttö ei toimi, siitä en seurannut mediassa entistä absurdimpia väärinkäsityksiä. Minkäs teet?

Asia on yhteiskunnallisesti ja eettisesti tärkeä. Perustelemattomien yleistysten levittämisellä voidaan vahingoittaa niiden ihmisryhmien asemaa, joihin yleistys tehdään.

Jaana Lähteenmaa
valtiotieteiden tohtori, tutkija
Helsinki

HS 30.11.2009 (Mielipide-palsta)